

8. Kafli -- Stjórnámál/Polityka

Orðaforði - bls. 115- 129

Orð og hugtök	Pólska	Útskýringar
ákvörðun ákvarðanir	decyzja/decyzje	-postanowienie będące wynikiem dokonania wyboru-
beint lýðræði	demokracja bezpośrednia	-referendum, czyli głosowanie w jakiejś sprawie przez mieszkańców gminy, czy kraju jest przykładem demokracji bezpośredniej-
framboð	kandydatura	-kandydatura w wyborach do parlamentu itp.-
fulltrúalýðræði	demokracja przedstawicielska	Oznacza to samo co demokracja przedstawicielska, w której ogół obywateli wybiera swoich przedstawicieli, którzy następnie w ich imieniu sprawują władzę . (Alþingi, samorząd terytorialny, prezydent Islandii itp.).
fundarfrelsi	wolność zgromadzeń	-wolność zgromadzeń-
kjördæmi	okręg wyborczy	-jednostka tworzona w celu przeprowadzenia wyborów- Islandia podzielona została na sześć okręgów wyborczych.
kjörgengi	-	-bierne prawo wyborcze- Prawo do kandydowania w wyborach. W wielu przypadkach czynne i bierne prawo wyborcze uzyskuje się w tym samym wieku.
kosningaréttur	-	-prawo do głosowania (czynne/bierne) prawo wyborcze- Obywatele Islandii uzyskują prawo wyborcze w wieku 18 lat. Mogą wówczas głosować w wyborach parlamentarnych i samorządowych.
landsmálapólitík	polityka krajowa	-polityka dotycząca spraw krajowych-
lýðræði	demokracja	W znaczeniu dosłownym oznacza rządy ludzi. każda jednostka ma takie same prawa i w założeniach może mieć wpływ na rządy w danym społeczeństwie. Wszyscy są równi wobec prawa.
mannréttindi	prawa człowieka	- wszyscy mieszkańcy kraju są równi wobec prawa-
Montesquieu	Monteskusz	Francuski myśliciel (1689-1755) twórca teorii o trójpodziale władzy.

óbeint lýðræði	demokracja pośrednia	Oznacza to samo, co demokracja przedstawicielska. Obywatele wybierają swoich przedstawicieli do parlamentu. Parlament ustanawia prawo.
réttindi	-	-prawa człowieka jako obywatela, np. prawo do wyrażania swoich poglądów, prawo do opieki medycznej itp.-
skyldur	obowiązki	- np. obowiązek płacenia podatków-
stjórnaskrá	konstytucja	-najważniejsza ustawa w państwie, określająca ogólne zasady jego ustroju-
stjórn málaflokkur	partia polityczna	-organizacja skupiająca ludzi wokół określonego programu politycznego w celu zdobycia władzy i rządzenia-
sveitastjórn	samorząd	-samodzielne i niezależne wykonywanie pewnych funkcji o charakterze administracyjnym przez grupę osób wybranych przez jakąś społeczność np. gminę , miasto (Reykjavík, Kópavogur -
tjáningarfrelsi	wolność słowa	- prawo do wyrażania swoich poglądów_
vald	władza	-prawo rządzenia państwem; instytucje, organy rządzące-
valdaskipting	-	- podział władzy np. w rządzie, partii, samorządzie itp., wyżej postawione osoby mają z reguły większą władzę -
þingræði	demokracja parlamentarna	Demokracja parlamentarna – ustrój polityczny, w którym uprawnieni do głosowania wybierają parlamentarzystów jako swoich przedstawicieli Liczba przyznanych mandatów zależy od głosów oddanych na poszczególne partie w wyborach oraz od obowiązującej ordynacji wyborczej. Większość parlamentarna tworzy rząd, jeśli rząd traci większość w parlamencie, to wówczas podaje się do dymisji.
þjóð	naród	Ogół mieszkańców pewnego terytorium mówiących jednym językiem, związanych wspólną przeszłością oraz kulturą, mających wspólne interesy polityczne i gospodarcze. Islandczycy, Polacy ale też Baskowie.
þjóðaratkvæða-greiðsla	referendum	-głosowanie w określonej sprawie, w którym biorą udział wszyscy obywatele mający czynne prawo wyborcze-

þjóðerniskennd	nacjonalizm	Poczucie przynależności do konkretnego narodu. Ale w Chinach na przykład, kładzie się nacisk na stworzenie wspólnego poczucia przynależności do jednego narodu chińskiego, pomimo tego, że w granicach państwa chińskiego mieszka wiele różnych narodowości.
þjóðríki	państwo narodowe	Państwo, w którym naród ma pełnię władzy w ramach swojego państwa. Islandia jest takim przykładem.
þrískipting ríkisvaldsins	trójpodział władzy	Trójpodział władzy to podział sfer funkcjonowania państwa, spopularyzowany przez francuskiego myśliciela oświecenia, Monteskiusza. Wedle założeń Monteskiusza władza dzieliła się na: * władzę ustawodawczą stanowiącą obecnie najczęściej przez parlament (Alþingi), który tworzy prawo, * władzę wykonawczą będącą w rękach króla/monarchy/prezydenta lub rządu, który wprowadza prawo w życie, * władzę sędziowską sprawowaną przez sądy i trybunały, wydające wyroki na podstawie obowiązującego prawa.

- <http://encyklopedia.pwn.pl>
- <http://sjp.pwn.pl>
- <https://snara.is/>
- <https://pl.wikipedia.org>
- <http://www.slowanaczasie.uw.edu.pl>
- www.googletranslate.com